

СПОГАДИ ОЧЕВИДЦІВ

Яшник Марія Михайлівна

1922 р. н., жителька с. Козин

(запис 2007 р. Симоненко А.,

учениці 7 кл. Козинської ЗОШ)

Я пережила три голодомори: 1932-1933 рр., 1943 р. (коли мене забрали в Німеччину) і у 1947 році.

У 1932 році ми жили в Козині. Сім'я у нас була велика: мати і десятеро дітей. Батька на той час уже не було. Він помер, коли мені було 5 років.

У 1932 році держава нас обібрала до нитки; все до зернини, де яка квасоля, – усе позабирали. Люди в селі чули про це, тому закопували в землю жито, пшеницю, ячмінь, обкладаючи мішки соломною.

По селу ходили спеціальні хлібозаготівельні бригади із комуністів по 10-15 чоловік. З ними був представник із району. Вони ходили з гострими піками по городах, сараях, горищах, штрикали всюди і забирали все, що знаходили. У себе і в таких, як самі, вони не брали нічого. Їх дуже боялися в селі. Бо якщо хтось проти них виступав, то їх закривали у пусті сараї і погребі і тримали там, скільки хотіли.

Коли ця бригада прийшла до нас у двір, вдома було нас п'ятеро чи шестеро найменших, а старші порозходились. Як познаходили мішки з зерном, то ми, малеча, повчіплювалися в них, не віддаючи. Нас разом із тими мішками тягли аж до тину, до дороги, били по руках, по обличчю.

Коли ж у 1932 році увійшли в зиму, то в погребях у людей позалишалось тільки трохи картоплі і буряку. Зиму ми якось пережили, а весною город копали вручну і садили картоплю лущпайками. Мати варила нам 2-3 картоплини із лободою. Такий собі "суп", який картоплею тільки пахнув, а в ньому була сама лобода.

Люди дуже опухли, по 10-20 чоловік за день помирало. У селі не залишилося котів і собак – порізали і поїли. І мишей їли, і сусликів... Дохлих коней хто міг, притягували додому і їли.

На вулиці Бесарабівка була сім'я, що з'їла свою дитину, а тоді батьки і самі померли.

За 1933 рік у селі залишилося менше половини людей.

Всіх – і померлих, і тих, хто ще трохи ворушився, – скидали в одну яму. За теперішнім гаражем біля тракторного стану було те кладовище.

А після 1933 року ще й 1934-й був не дуже добрий. Того року і городи, і поля люди копали і садили вручну,

пригортаючи сапами, бо не було чим обробляти, та й не було сили.

У світі нема нічого гіршого, як голод.

Діденко (Пастернак) Катерина Максимівна

1924 р. н., жителька с. Козин

(запис 2007 р. Симоненко А.,

учениці 7 кл. Козинської ЗОШ)

У роки голодомору мені виповнилося 8 років, я ходила в школу. Крім мене, в сім'ї було ще п'ятеро дітей. Після голодомору залишилось четверо. До того часу у нас в сім'ї було що їсти і пити. Потім батька викликали в радгосп і наказали все здати у комору. Це було наказано всім жителям села. По селу ходили активісти зі штричками і перевіряли кожну яму, кожну копицю соломи, чи не заховали щось туди.

Тоді до мого батька прислухалися в селі, його поважали. Він зібрав односельців і закликав, щоб селяни допомогли одне одному у важку хвилину. Після цього його арештували і відправили в тюрму у Кривий Ріг.

А сім'ї нашій стало ще важче. Весь одяг, який був, мама міняла на харчі. З приходом весни стало трошки легше: почали проростати кульбаба, кропива. Мама готувала нам з них салати, пекла "млинці". Пізніше ходили в поле збирати колоски, розтирали їх, і з цього мама готувала якесь вариво. Таким чином прожили до осені. Тоді знову збирали колоски, траву – калачики, паслін – і цим намагалися врятуватися.

Восени нам дозволили відвідати батька в тюрмі. Коли мама до нього ходила, то брала із собою одяг, який залишився, щоб виміняти на борошно чи крупу. Так ми протрималися до 1934 року. А весною дали

нам трошки жита посіяти і посадити картоплі. І знову була кульбаба, кропива, біла лобода, з яких мама робила нам млинчики, добавляючи трохи борошна.

Стрільник Ганна Кирилівна

1915 р. н., жителька с. Салів,

колишня жителька с.Козин

(запис 2006 р. Саська Д.,

учня 7 кл. Козинської ЗОШ)

Народилася в селі Салів у багатодітній сім'ї (10 дітей). Жили ми на той час непогано. Було що їсти і у що вдягнутися. Коли почалися страшні роки голодомору, вже жили в **Козині** (зараз вулиця Самарка).

Зерно, яке позабирали у людей, відвезли в Миронівку, зсипали його на землю. Там воно й погнило. В нас забрали з хати все до ниточки. На припічку активісти знайшли у вузлику конопляне сім'я і те забрали. Я була найстаршою з дітей і так розсердилася, що потягла той вузлик із рук, і він розірвався. Сім'я розсипалося по долівці. Активісти не стали його збирати, а потоптали і пішли. А ми з братами і сестрами визбирали все до зернини і варили з нього суп.

Страшний то був час. Їсти хотілося постійно. Ми ходили по городах, шукали мерзлі овочі і варили з них якесь вариво. В селі не було чути ні нявкання, ні гавкання – поїли всіх тварин. Дійшло до того, що люди їли навіть мертвих коней, що подохли від сапу, від чого і самі вмیرали.

У нашому селі була жінка Марія, яка з'їла своїх мертвих дітей, а тоді сама зійшла з розуму. Вимерла вся сім'я нашого дядька (він, жінка і двоє дітей).

Пізніше наш батько зумів потайки вивезти менших дітей у Крим, тому всі і вижили. Я поїхала на роботу на цегельний завод у Київ. Працювала там тільки за їжу, перевиконувала

норми і так допомагала сім'ї. Пізніше зуміла в Києві виміняти на золото мішок борошна і передала його в Козин. Жити стало трохи легше.

Наші сусіди викопали глибокі підземні ходи і там зуміли сховати зерно, що допомогло їм всім вижити. У Ємчисі було трохи краще. Там не було таких „лютих” активістів, тому люди зуміли приховати потрошку зерна. А козинчани, в яких була ще якась одежина, ходили в Ємчиху міняти її на зерно.

Печі топили соломою, яку крали з поля. Бувало, голова колгоспу палив ті в'язки соломи у людей на плечах.

А як діти стали збирати колоски на полях, бригадир Нечай Олександр на коні ганявся на ними і бив їх трохи не до смерті.

Багато хто пухнув від голоду, особливо ноги – як колодки. Люди падали на ходу і вже не могли піднятися. У той час йшли дуже сильні дощі. Мертвих людей стягували до ями дві сильні жінки, яким давали їжу від сільради. Кладовище, вірніше великі ями для померлих, були там, де тепер теплиця.